পাঠ-১৯
আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়নত বিত্তীয় অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠানৰ ভূমিকা

মূল অৰ্হতা ঃ

- আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়ন মানে কি, সেই বিষয়ে অৱগত হ'ব।
- আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়নত বিত্তীয় অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠানৰ ভূমিকাৰ বিষয়ে জানিব।
- উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়নত নেড্‌ফি (NEDFi), এন ই চি (NEC) আদিৰ কাম-কাজ সম্পৰ্কে ধাৰণা লাভ কৰিব।
- আত্মসহায়ক গোটৰ ধাৰণা, প্ৰয়োজনীয়তা আৰু বিভিন্ন আঁচনি সম্পৰ্কে জানিব।

সপ্তম শ্ৰেণীৰ পাঠত অৰ্থনৈতিক উন্নয়নত চৰকাৰৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে তোমালোকে ইতিমধ্যে কিছু আভাস পাইছা। দেশৰ উন্নয়ন আৰু জনসাধাৰণৰ কল্যাণ সাধন কৰাটোৱেই হ'ল চৰকাৰৰ এখনৰ মূল লক্ষ্য। দেশ এখনৰ আৰ্থিক উন্নয়ন নিৰ্ভৰ কৰে ঘৰুৱা উৎপাদন বৃদ্ধিৰ ওপৰত। উৎপাদন বৃদ্ধি হোৱা মানে দেশৰ আয় বৃদ্ধি হোৱা। এখন দেশৰ বিভিন্ন অৰ্থনৈতিক খণ্ডসমূহত উৎপাদিত সেৱা আৰু সামগ্ৰীৰ পৰা দেশখনে এবছৰত যিমানখিনি আয় লাভ কৰে তাক সেইখন দেশৰ ৰাষ্ট্ৰীয় আয় বোলে। দেশৰ জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ হাৰতকৈ ৰাষ্ট্ৰীয় আয় বেছি হ'লে জনমূৰি আয় বৃদ্ধি পায়। বৰ্ধিত জনমূৰি আয়ে দেশৰ উন্নয়নৰ গতি ত্বৰান্বিত কৰে। তোমালোকে পাই আহিছা যে অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ মৌলিক ব্যৱস্থাসমূহৰ ভিতৰত ৰাস্তা-ঘাট, দলং, গৃহ, যাতায়াত, যোগাযোগ, জলসিঞ্চন, খোৱাপানী, চিকিৎসালয়, বিদ্যালয়, অনাময়, বিজুলী যোগান, টেলিফোন আদিয়ে প্ৰধান। এই ব্যৱস্থাসমূহে (যাক আমি আন্তঃগাঁথনি বুলি জানো) উৎপাদন বৃদ্ধিত সহায় কৰে। উৎপাদন বৃদ্ধি মানে আয় বৃদ্ধি হোৱা। বৰ্ধিত আয় অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ মাপকাঠি। ওপৰত উল্লিখিত ব্যৱস্থাসমূহৰ সুফল সৰ্বস্তৰৰ মানুহে সমানে ভোগ কৰিব পাৰিলেহে দেশ এখনৰ সামগ্ৰিক উন্নয়ন সম্ভৱ হ'ব পাৰে। অৰ্থনৈতিক উন্নয়ন আৰু সামাজিক উন্নয়ন (চমুকৈ যাক আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়ন বোলা হয়)— এই দুয়োটা দিশ এটা আনটোৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। ইয়াৰ যিকোনো এটাৰ অবিহনে উন্নয়নৰ কথা ভাবিব নোৱাৰি।

আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়নৰ বাবে চৰকাৰ এখনে বিভিন্ন ধৰণৰ কাৰ্যসূচী, আঁচনি আদি গ্ৰহণ কৰে আৰু তাক কাৰ্যকৰী কৰে। এইধৰণৰ কাম কৰিবলৈ জনসাধাৰণৰ ওচৰত এখন চৰকাৰ (বিশেষকৈ গণতান্ত্ৰিক চৰকাৰ) দায়বদ্ধ। ইয়াৰ উপৰি চৰকাৰৰ দ্বাৰা অনুমোদিত বা স্বীকৃত অন্যান্য সংস্থা, বিভিন্ন অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠানসমূহেও দেশৰ আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়নৰ বাবে বিভিন্ন কাম-কাজ কৰে। এই পাঠৰ জৰিয়তে আমাৰ দেশ তথা ৰাজ্যৰ আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়নৰ বাবে বিত্তীয় অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠানে লোৱা ভূমিকাৰ বিষয়ে কিছু কথা জানি লওঁ আহা।

এটা কথা তোমালোকে নিশ্চয় জানা বা আনৰ মুখৰ পৰা শুনিছা যে আপদ-বিপদৰ সময়ত মানুহে মহাজন বা অন্য ব্যক্তিৰ পৰা টকা ধাৰ লয়। ধাৰ লোৱা টকাক ঋণ বুলিও কোৱা হয়। এই ঋণৰ বাবদ ধাৰ দিওতাসকলে ধাৰ

লওঁতাসকলৰ পৰা মোটা অংকৰ সুদ আদায় কৰে। এটা সময়ত কাবুলৰ পৰা অহা লোকসকলে আমাৰ ইয়াত সুদৰ ব্যৱসায়ত জড়িত হোৱা আমি প্ৰত্যক্ষ কৰিছিলোঁ। আজি কালি অৱশ্যে এই লোকসকলক কমকৈ চকুত পৰে। এই ধৰণৰ ব্যৱসায়ীসকলে চৰকাৰী নীতি-নিৰ্দেশনাৰ বিপৰীতে নিজাববীয়াকৈ ধাৰে দিয়া টকাৰ সুদৰ পৰিমাণ নিৰ্ধাৰণ কৰে। বিপদগ্ৰস্ত মানুহে এই ব্যক্তিসকলৰ পৰা বিপদৰ পৰা পৰিত্ৰাণ পাবলৈ বেছি সুদত ঋণ লৈ পিছত ঘূৰাব নোৱাৰি সৰ্বস্বান্ত হোৱাৰ নজিৰ আমাৰ সমাজত কম নহয়। আমাৰ ৰাজ্যৰ বহু অঞ্চলৰ দুখীয়া জনসাধাৰণৰ মাজত এনে ধৰণৰ অসুৰক্ষিত ব্যৱস্থা এতিয়াও বিলোপ হোৱা নাই।

পিচে সময় আগবঢ়াৰ লগে লগে আমাৰ সমাজ ক্ৰমশঃ নতুনৰ দিশে অগ্ৰসৰ হ'ল। একে ধৰণৰ জীৱন-ধাৰণ প্ৰক্ৰিয়াতে মানুহ সীমাবদ্ধ হৈ নাথাকিল। আৰ্থ-সামাজিক, সাংস্কৃতিক, ৰাজনৈতিক আদি সকলো দিশতে ব্যাপক পৰিবৰ্তন পৰিলক্ষিত হ'ল। এই পৰিবৰ্তনকামী মানসিকতাই সমগ্ৰ বিশ্বতে সুদূৰপ্ৰসাৰী প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিলে। এখন ৰাষ্ট্ৰই পৰিচালনা কৰা বিভিন্ন দিশসমূহতো নতুন নতুন চিন্তাৰ সংযোজন ঘটিল। ফলস্বৰূপে পুৰণি নীতি-নিয়মৰ উত্তৰণ ঘটাই সকলো দিশতে নতুন নীতি-নিয়ম, বিধি-ব্যৱস্থাৰ সৃষ্টি হ'ল। শিক্ষা, স্বাস্থ্য, যাতায়াত, যোগাযোগ আদিৰ দৰে গুৰুত্বপূৰ্ণ ব্যৱস্থাৰ লগতে বিত্তীয় ব্যৱস্থাটো ইয়াৰ প্ৰতিফলন ঘটিল। ফলস্বৰূপে এই ব্যৱস্থাৰ অধীনত গঢ় লৈ উঠিল বিভিন্ন অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠান যাক আমি বিত্তীয় অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠান বুলি জানো। বিত্তীয় অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠানসমূহে দেশৰ সামগ্ৰিক উন্নয়ন প্ৰক্ৰিয়াক খৰতকীয়া কৰাত আগভাগ লয়।

> **জানি থওঁ আহা ঃ**
>
> ✦ অৰ্থনৈতিক দৃষ্টিকোণৰ পৰা সমাজ ব্যৱস্থাত মানুহৰ মাজত দুই ধৰণৰ গোট থাকে। এটা গোটে যিমান আয় কৰে তাৰ তুলনাত ব্যয় কম কৰে। অৰ্থাৎ তেওঁলোকৰ উপাৰ্জনৰ ধন ৰাহি হয়। এই গোটটোক **ৰাহি গোট** বোলে। আনটো গোটে আয়ৰ তুলনাত ব্যয় বেছি কৰে, যাৰ ফলত তেওঁলোকৰ ধন ঘাটি হয়। এই গোটটোক **ঘাটি গোট** বোলে।
>
> *যিটো ব্যৱস্থাই ৰাহি গোটৰ পৰা সঞ্চয়ৰ ধন ঘাটি গোটলৈ স্থানান্তৰিত কৰে তাকে **বিত্তীয় ব্যৱস্থা** বোলে। এই বিত্তীয় ব্যৱস্থাৰ উপাদানসমূহ হ'ল বিভিন্ন বিত্তীয় অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠান।*

চমু উত্তৰ দিয়া—

- ✦ এখন দেশৰ আৰ্থিক উন্নয়ন কিহৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে?
- ✦ ৰাষ্ট্ৰীয় আয় মানে কি?
- ✦ জনমূৰি আয় বৃদ্ধি হ'লে কি হয়?
- ✦ উৎপাদন বৃদ্ধিৰ ফলত কি বৃদ্ধি পায়?
- ✦ ধাৰে দিয়া টকাৰ বিনিময়ত ব্যৱসায়ীয়ে কি আদায় কৰে?

এখন দেশৰ বিত্তীয় অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠানবোৰে বিভিন্ন ধৰণৰ যেনে- হ্ৰস্বকালীন, মধ্যকালীন আৰু দীৰ্ঘকালীন আদি ঋণৰ যোগান ধৰি মানুহক উৎপাদনক্ষম আৰু আত্মনিৰ্ভৰশীল কৰাত অভূতপূৰ্ব অৰিহণা যোগায়। আধুনিক অৰ্থ ব্যৱস্থাত ঋণৰ ভূমিকা অন্যতম। ভৱিষ্যতে তোমালোকে এই বিষয়ে বিশদভাৱে জানিব পাৰিবা। তলৰ আলোচনাত কেতবোৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ বিত্তীয় অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠানৰ কাৰ্যাৱলীৰ বিষয়ে কিছু আভাস দিয়া হ'ল।

বেংক ঃ

দেশৰ আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়নৰ বাবে চৰকাৰী আৰু ব্যক্তিগতভাৱে গঠন কৰা বিভিন্ন বিত্তীয় অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠানৰ ভিতৰত বেংক্ হৈছে আটাইতকৈ উল্লেখযোগ্য আৰু গুৰুত্বপূৰ্ণ অনুষ্ঠান। অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ বাবে কিছুমান মৌলিক সা-সুবিধাৰ প্ৰয়োজন হয় যিবোৰ সা-সুবিধা বেংকে যোগান ধৰিব পাৰে। কিছুমান বেংকে নিৰ্ধাৰিত নীতি-নিয়মৰ ভিত্তিত সমাজৰ সকলো শ্ৰেণীৰ নাগৰিকক ইয়াৰ গ্ৰাহক হোৱাৰ সুবিধা প্ৰদান কৰে। গ্ৰাহকসকলক **সঞ্চয়কাৰী বা আমানতকাৰী** বুলিও কোৱা হয়। তেওঁলোকে নিজৰ ধন বেংকত সঞ্চয় কৰে। সঞ্চয়ৰ প্ৰতি আগ্ৰহ জন্মাবলৈ বেংকে গ্ৰাহকসকলক বিভিন্ন ধৰণৰ সঞ্চয় আঁচনি আগবঢ়ায়। সঞ্চিত ধনৰ ওপৰত বেংকে সময়ে সময়ে গ্ৰাহকসকলক সুদ প্ৰদান কৰে। গ্ৰাহকসকলৰ দ্বাৰা সঞ্চিত ধন বেংকে জনসাধাৰণক বিভিন্ন কাৰণত ঋণ হিচাপে আগবঢ়ায়। এনেদৰে বেংকে সঞ্চয়কাৰী আৰু বিনিয়োগকাৰীৰ মাজত এক যোগসূত্ৰ স্থাপন কৰে। বেংকৰ বিধি ব্যৱস্থা সুৰক্ষিত আৰু নিৰ্ভৰযোগ্য। কোনো ধৰণৰ গ্ৰাহক বেংকৰ দ্বাৰা কেতিয়াও প্ৰতাৰিত নহয়। পাঠৰ আগছোৱাত উল্লেখ কৰা মহাজন বা সুদৰ ব্যৱসায়ীসকলে ঋণ দিয়াৰ নামত মানুহক শোষণ কৰাৰ বিভিন্ন উপায় অৱলম্বন কৰে। আনকি শিক্ষিত লোকসকলো এনে প্ৰৱঞ্চনাৰ পৰা হাত সাৰি নাযায়। তাৰ বিপৰীতে বেংক ব্যৱস্থাই সম্পূৰ্ণ বিশ্বাসযোগ্যতাৰে মানুহক ঋণ প্ৰদান কৰি আৰ্থিকভাৱে সচ্ছল আৰু কৰ্মক্ষম হোৱাত প্ৰেৰণা যোগায়। প্ৰয়োজন সাপেক্ষে ব্যক্তি আৰু সমাজৰ স্বাৰ্থত ঋণৰ বাবদ ধাৰ্য কৰা সুদৰ পৰা বেহাই দি মানুহক উৎপাদনমুখী কামত জড়িত কৰাৰ দৰে দায়িত্বও বেংকে পালন কৰে। এক কথাত ক'বলৈ হ'লে এখন দেশৰ অৰ্থনৈতিক দিশৰ উন্নয়নত বেংক ব্যৱস্থাৰ ভূমিকা অপৰিহাৰ্য।

> **জানি থওঁ আহা ঃ**
>
> - ভাৰতবৰ্ষত ১৭৭০ চনত প্ৰথম বেংক স্থাপন কৰা হৈছিল। এই বেংকটোৰ নাম আছিল বেংক অব হিন্দুস্থান (Bank of Hindusthan)।
> - অসমত ১৯২৬ চনত থলুৱা প্ৰচেষ্টাত গঢ় লৈ উঠা অসমৰ বেংকটো হ'ল গুৱাহাটী বেংক।
>
> *উৎস ঃ উচ্চতৰ মাধ্যমিক অৰ্থবিজ্ঞান, অধ্যাপক দিলীপ কুমাৰ বৰুৱা আৰু ইন্দিৰা বৰুৱা*

অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰসমূহৰ অন্তৰ্গত বিভিন্ন খণ্ডসমূহৰ গুণগত বিকাশৰ বাবে উৎপাদনকাৰীক প্ৰয়োজন হয় বৃহৎ পৰিমাণৰ পুঁজি বা মূলধনৰ। চৰকাৰী সাহায্য অবিহনে কোনো ব্যক্তিয়ে নিজৰ ফালৰ পৰা বৃহৎ পুঁজি বিনিয়োগ কৰিব নোৱাৰে। বেংকে এইসকল বিনিয়োগকাৰীক ঋণ প্ৰদান কৰি উৎসাহিত কৰে যাতে তেওঁলোকৰ দ্বাৰা উৎপাদিত সামগ্ৰী বা সেৱাৰ সুফল সকলো মানুহে লাভ কৰিব পাৰে।

আৰ্থ-সামাজিক দিশৰ বিভিন্ন ক্ষেত্ৰ যেনে কৃষি, উদ্যোগ, বাণিজ্য আদিৰ বিকাশৰ বাবে বিত্তীয় লেনদেন তথা ঋণৰ যোগান ধৰাটো এক অত্যাৱশ্যকীয় প্ৰক্ৰিয়া। আমাৰ দেশৰ বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত উন্নয়নৰ বাবে ভিন্ন প্ৰকাৰৰ বেংক ব্যৱস্থা আছে। এইবোৰৰ ভিতৰত কেন্দ্ৰীয় বেংক, বাণিজ্যিক বেংক, ঔদ্যোগিক আৰু বিনিয়োগ বেংক, সমবায় বেংক, ভূমি বন্ধকী বেংক আদিয়ে প্ৰধান। তলৰ আলোচনাৰ পৰা আমাৰ দেশৰ কেতবোৰ উল্লেখযোগ্য বেংকৰ কাৰ্যাৱলীৰ বিষয়ে কিছু কথা জানি থওঁ আহা।

ভাৰতীয় ৰিজাৰ্ভ বেংক

কেন্দ্ৰীয় বেংক ঃ

এখন দেশৰ সমগ্ৰ বেংক ব্যৱস্থাটোৰ মুৰব্বী বা শীৰ্ষস্থানীয় বেংকটোৱেই হ'ল **কেন্দ্ৰীয় বেংক**। এখন দহটকীয়া বা বিছটকীয়া নোট উলিয়াই লৈ ভালদৰে লক্ষ্য কৰাচোন তাত কি বেংকৰ নাম

লিখা আছে। ৰিজার্ভ বেংক অব ইণ্ডিয়া (Reserve Bank of India)সহয় জানো? এই ৰিজার্ভ বেংকেই হৈছে আমাৰ দেশৰ কেন্দ্ৰীয় বেংক। ১৯৩৫ চনত এই বেংক স্থাপন কৰা হয়। আমি ব্যৱহাৰ কৰা কাগজী মুদ্ৰা ছপা কৰাৰ একচেটিয়া অধিকাৰ কেন্দ্ৰীয় বেংকৰহে থাকে। কেন্দ্ৰীয় বেংকৰ বাহিৰে আন কোনো বেংকে কাগজী মুদ্ৰা ছপাব নোৱাৰে। কেন্দ্ৰীয় বেংক দেশৰ সৰ্বোচ্চ আৰু শীৰ্ষতম বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান। কেন্দ্ৰীয় বেংক হ'ল বেংকসমূহৰ বেংক। আনবোৰ বেংকৰ হিচাপ কেন্দ্ৰীয় বেংকে পৰীক্ষা কৰে। ভাৰতীয় ষ্টেট বেংকসমূহে ভাৰতীয় ৰিজাৰ্ভ বেংকৰ এজেন্ট হিচাপে কাম কৰে। থোৰতে ক'বলৈ হ'লে ৰিজাৰ্ভ বেংকে চৰকাৰৰ বেংক হিচাপে কাৰ্য সম্পাদন কৰে।

বাণিজ্যিক বেংক ঃ

ভাৰতবৰ্ষৰ বেংক ব্যৱস্থাৰ সৰ্ববৃহৎ অংশটো বাণিজ্যিক বেংকৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হয়। বাণিজ্যিক বেংকত মানুহে নিজৰ উপাৰ্জনৰ টকা সঞ্চয় কৰে। এই প্ৰক্ৰিয়াত বেংক আৰু সঞ্চয়কাৰীৰ মাজত নিৰ্দিষ্ট চৰ্ত নিৰ্ধাৰণ কৰা থাকে। উদাহৰণ স্বৰূপে (ক) সঞ্চয়কাৰীয়ে বিচৰা মতে বেংকে তেওঁৰ জমা ধন উলিয়াই দিবলৈ বাধ্য থাকে। (খ) যিবিলাক লোকক বেংকে ঋণ দিয়ে তেওঁলোকে বেংকে ধাৰ্য কৰি দিয়া সুদৰ সৈতে নিৰ্দিষ্ট সময়ত ঋণ ঘূৰাই দিবলৈ চুক্তিবদ্ধ হয়। প্ৰয়োজন অনুসাৰে চৰ্তভিত্তিত বাণিজ্যিক বেংকে গ্ৰাহকসকললৈ দীৰ্ঘকালীন আৰু হ্ৰস্বকালীন ঋণ আগবঢ়ায়। কিন্তু চাকৰিয়ালসকলৰ বাবে আগবঢ়োৱা ব্যক্তিগত ঋণ দীৰ্ঘকালীন সময়ৰ বাবে প্ৰদান কৰাত বেংকে কিছু সাৱধানতা অৱলম্বন কৰে। কাৰণ কেতিয়াবা কিছুসংখ্যক ঋণ লওতাই সঠিক সময়ত ঋণ পৰিশোধ নকৰাৰ বিনিময়ত বেংক বন্ধ হৈ যোৱাৰ আশংকা থাকি যায়। ষ্টেট বেংক অব ইণ্ডিয়া (SBI), ইউনাইটেড কমাৰ্চিয়েল বেংক (UCO Bank), বেংক অব ইণ্ডিয়া (BOI), পঞ্জাব নেচনেল বেংক (PNB), বেংক অব বৰোডা (BOB) আদি উল্লেখযোগ্য ৰাষ্ট্ৰীয়কৃত বাণিজ্যিক বেংকৰ উদাহৰণ। এইবোৰৰ উপৰি ব্যক্তিগত খণ্ডৰ বাণিজ্যিক বেংকসমূহেও দেশৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়নত এক বিশেষ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে। আই চি আই চি আই (ICICI), এইচ ডি এফ চি (HDFC), ক'টাক মহিন্দ্ৰ বেংক (Kotak Mahindra Bank) আদি এই ক্ষেত্ৰত উল্লেখযোগ্য। বেংকত তিনি ধৰণৰ একাউণ্ট খুলিব পাৰি— (ক) চলিত হিচাপ (Current Account), (খ) সঞ্চয় হিচাপ (Saving Account) আৰু (গ) স্থিৰ হিচাপ (Fixed Account)।

ষ্টেট বেংক অব ইণ্ডিয়া

জানি থওঁ আহা ঃ

✦ বাণিজ্যিক বেংকে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক শিক্ষা ঋণ আগবঢ়ায় যাতে উচ্চ শিক্ষাৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ ধাউতি বাঢ়ে। শিক্ষা সমাপ্ত নকৰা পৰ্যন্ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে বেংকক এই ঋণ ওভোতাই দিব নালাগে। আনকি শিক্ষা শেষ কৰাৰ পাছতো ১৮ মাহ পৰ্যন্ত ঋণ পৰিশোধৰ ম্যাদ বঢ়াই দিয়া হয়।

বাণিজ্যিক বেংকসমূহে সঞ্চয়কাৰীয়ে জমা দিয়া সঞ্চয়ৰ ভিত্তিত সমাজৰ বিভিন্ন শ্ৰেণীৰ লোকলৈ, যেনে — কৃষক, উদ্যোগপতি, কাৰিকৰ আদিলৈ ঋণৰ যোগান ধৰি দেশৰ আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়নৰ বাবে প্ৰভূত অৰিহণা আগবঢ়ায়।

ক্ৰিয়াকলাপ ঃ

✦ বাণিজ্যিক বেংকসমূহ কেন্দ্ৰীয় বেংকৰ ওপৰত কেনেদৰে নিৰ্ভৰশীল? শিক্ষকৰ সহায়ত আলোচনা কৰি লিখা।

ঔদ্যোগিক আৰু বিনিয়োগ বেংক ঃ

ঔদ্যোগিক আৰু বিনিয়োগ বেংকৰ মুখ্য উদ্দেশ্য হ'ল দেশৰ ঔদ্যোগিক উন্নয়নত সহায় কৰা। এই বেংকে উদ্যোগখণ্ডলৈ দীৰ্ঘকালীন ঋণ আগবঢ়ায়। উদ্যোগৰ বাবে যন্ত্ৰপাতি, কলকব্জা, কাৰখানা আদি ক্ৰয় আৰু স্থাপন কৰিবলৈ দীৰ্ঘম্যাদী ঋণৰ প্ৰয়োজন হয়। ঔদ্যোগিক বেংকে ঋণৰ যোগান ধৰি দেশৰ উদ্যোগ বিকাশত সহায় কৰে আৰু ফলস্বৰূপে দেশৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ পথ সুচল হয়।

জানি থওঁ আহা ঃ

- ভাৰত চৰকাৰে বেংকৰ জৰিয়তে অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ ধাৰা ক্ষীপ্ৰতৰ কৰাৰ কাৰণে কিছুমান বাছনিকৃত বেংক যেনে ইউনাইটেড বেংক অৱ ইণ্ডিয়া, ইউনিয়ন বেংক অৱ ইণ্ডিয়া, এলাহবাদ বেংক, ইউনাইটেড কমাৰ্চিয়েল বেংক, পঞ্জাব নেছনেল বেংক আদিক ৰাষ্ট্ৰীয়কৰণ কৰিছে।
- প্ৰতিটো আঞ্চলিক গ্ৰাম্য বেংক ৰাষ্ট্ৰীয়কৃত বেংক সমূহৰ অৰ্থ সাহায্যত প্ৰতিষ্ঠিত।

সমবায় বেংক ঃ

এই বেংকৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য হৈছে কম সুদত দুখীয়া খেতিয়ক, শিপিনী, ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগপতি আদিলৈ উৎপাদনমূলক কামৰ বাবে ঋণ যোগান ধৰা। তোমালোকে পাই আহিছা যে আমাৰ দেশৰ শতকৰা প্ৰায় ৭০ জন মানুহ কৃষক। গাঁৱৰ মহাজনবিলাকৰ পৰা ঋণ লওঁতে খুব বেছি হাৰত সুদ দিবলগীয়া হয়। মহাজনৰ কবলৰ পৰা কৃষকক ৰক্ষা কৰিবলৈকে আৰু কৃষকৰ মাজত মিতব্যয়িতা আৰু আত্মনিৰ্ভৰশীলতাৰ ভাব জগাই তুলিবলৈ গাঁৱতে কৃষি ঋণ সমবায় সমিতি পতা হয়। সমবায় বেংকে কৃষকসকলক হ্ৰস্বম্যাদী ঋণ আগবঢ়াই কৃষি ক্ষেত্ৰৰ উৎপাদন বৃদ্ধিত সহায় কৰে। দেশৰ আৰ্থিক উন্নয়নত সমবায় বেংকৰ অৱদান অন্যতম।

জানি থওঁ আহা ঃ

- আমাৰ দেশত উপলব্ধ চৰকাৰী আৰু ব্যক্তিগত খণ্ডৰ বিভিন্ন বীমা কোম্পানীসমূহে ও জনসাধাৰণক দীৰ্ঘকালীন সঞ্চয় আৰু ঋণৰ সুবিধা প্ৰদান কৰে। এই বীমা কোম্পানীসমূহো অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ অংশীদাৰ।

ভূমি বন্ধকী বেংক ঃ

ভূমি বন্ধকী বেংকে খেতিয়কলৈ ভূমি বন্ধকীৰ বিপৰীতে দীৰ্ঘকালীন ঋণ আগবঢ়ায়। অৰ্থাৎ চৰ্ত সাপেক্ষে নিজৰ মাটিৰ প্ৰকৃত কাগজ-পত্ৰ বেংক কৰ্তৃপক্ষৰ ওচৰত জমা থৈ কৃষকে বেংকৰ পৰা ঋণ আদায় কৰে। দীৰ্ঘকালীন ঋণ ব্যৱস্থাই তেওঁলোকক উৎসাহিত কৰে আৰু উৎপাদন কাৰ্যত মনোনিৱেশ কৰিবলৈ আগ্ৰহ জন্মায়।

ৰাষ্ট্ৰীয় কৃষি আৰু গ্ৰাম্য উন্নয়ন বেংক ঃ

দেশৰ কৃষি আৰু গ্ৰাম্য উন্নয়নৰ লক্ষ্য আগত ৰাখি আমাৰ চৰকাৰে ১৯৮২ চনত **ৰাষ্ট্ৰীয় কৃষি আৰু গ্ৰাম্য উন্নয়ন বেংক** (NABARD) নামৰ এটি বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন কৰে। এই বেংকে সকলো প্ৰকাৰৰ কৃষি ঋণৰ লগতে গ্ৰাম্য উন্নয়নৰ বাবে বিভিন্ন আঁচনি, প্ৰকল্প আদিৰ বাবে ঋণৰ যোগান ধৰে। এই ঋণসমূহ হ্ৰস্বকালীন (১৮ মাহৰ বাবে) আৰু দীৰ্ঘকালীন (২৫ বছৰ বাবে) হিচাপে আগবঢ়োৱা হয়। সমবায় বেংক, ভূমি উন্নয়ন বেংক, আঞ্চলিক গ্ৰামীণ বিকাশ বেংক, বাণিজ্যিক বেংকসমূহক নাবাৰ্ডে ঋণ প্ৰদান কৰে। গ্ৰামীণ ঋণ সৰবৰাহৰ বাবে নাবাৰ্ডে ভাৰতীয় ৰিজাৰ্ভ বেংকৰ প্ৰতিনিধি হিচাপে কাম কৰে।

নাবাৰ্ড ভৱন

চমু উত্তৰ দিয়া—

- বেংকক কি অনুষ্ঠান বুলি কোৱা হয়?
- আধুনিক অৰ্থ ব্যৱস্থাত কিহৰ ভূমিকা অন্যতম ?
- উৎপাদনৰ কাৰণে উৎপাদনকাৰীক কিহৰ প্ৰয়োজন হয়?
- কাগজী মুদ্ৰা কি বেংকে ছপা কৰে?
- বেংকে কাৰ কাৰ মাজত যোগসূত্ৰ স্থাপন কৰে?
- উত্তৰ-পূৱ পৰিষদৰ কাৰ্যালয় ক'ত অৱস্থিত?

ক্ৰিয়াকলাপ ঃ

- পাঠত উল্লিখিত বাণিজ্যিক আৰু অন্যান্য বেংকসমূহৰ উপৰি আমাৰ দেশ আৰু ৰাজ্যত উপলব্ধ আৰু কিছুমান বেংকৰ নাম জানি লৈ এখন তালিকা প্ৰস্তুত কৰা।

ওপৰৰ আলোচনাখিনিৰ পৰা তোমালোকে বিভিন্ন ধৰণৰ বেংক আৰু ইয়াৰ কাৰ্যাবলীসমূহৰ বিষয়ে কিছু কথা জানিব পাৰিলা। বেংকৰ উপৰি দেশৰ আৰ্থ-সামাজিক দিশক উন্নত কৰাৰ বাবে আন কিছুমান অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠানেও উদ্যোগ, কৃষি, বাণিজ্য, হস্ততাঁত শিল্প, ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগ, কুটিৰ শিল্প আদি ক্ষেত্ৰলৈ ঋণৰ যোগান ধৰে। অসমকে ধৰি সমগ্ৰ উত্তৰ-পূৱ ভাৰতৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ গতি বৰ লেহেমীয়া। কাৰণ নানাধৰণৰ প্ৰতিকূলতাই এই অঞ্চলত উদ্যোগ প্ৰতিষ্ঠাত অন্তৰায় হিচাপে ক্ৰিয়া কৰি আছে। ফলস্বৰূপে অৰ্থনৈতিক দিশত আমি আনৰ ওপৰত এতিয়াও নিৰ্ভৰশীল হৈ থাকিবলগীয়া হৈছে। উত্তৰ-পূৱ ভাৰতৰ অৰ্থনৈতিক স্বাৱলম্বীতাৰ দিশটোক গুৰুত্ব দি কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে কেইটামান বিশেষ বিত্তীয় অনুষ্ঠান গঢ়ি তুলিছে যাতে অঞ্চলটোৰ জনসাধাৰণৰ মাজত ঔদ্যোগিক বিকাশৰ ধাৰণাই প্ৰসাৰতা লাভ কৰে। এই অনুষ্ঠানসমূহৰ ভিতৰত আমি আমাৰ পাঠত দুটা অতি উল্লেখযোগ্য অনুষ্ঠানৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম—

উত্তৰ-পূৱ পৰিষদ (NEC) ঃ

অসম, মেঘালয়, অৰুণাচল প্ৰদেশ, ত্ৰিপুৰা, নাগালেণ্ড, মণিপুৰ, মিজোৰাম আৰু ছিকিমক লৈ উত্তৰ-পূৱ ভাৰত গঠিত। তোমালোকে ইতিমধ্যে জানি আহিছা যে প্ৰাকৃতিক সম্পদত ধনী হ'লেও ঔদ্যোগিক ক্ষেত্ৰত দেশৰ এই অঞ্চলটো এতিয়াও অতি পিছপৰা। সেয়েহে উত্তৰ-পূৱ ভাৰতৰ আৰ্থিক দিশটো দেশৰ অন্যান্য অঞ্চলৰ তুলনাত যথেষ্ট দুৰ্বল। এই বৃহৎ অঞ্চলটোৰ সামগ্ৰিক উন্নয়নৰ লক্ষ্য আগত ৰাখি ভাৰত চৰকাৰে ১৯৭১ চনত **উত্তৰ-পূৱ পৰিষদ** (NEC) নামৰ অনুষ্ঠানটো গঠন কৰে। ভাৰতৰ ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে উত্তৰ-পূৱ ভাৰতৰ আটাইকেইখন ৰাজ্যৰ মুখ্যমন্ত্ৰী আৰু ৰাজ্যপালসকলৰ মাজৰ পৰা এজনক পৰিষদৰ অধ্যক্ষ হিচাপে মনোনীত কৰে। ইয়াৰ উপৰি ৰাষ্ট্ৰপতিৰ এজন কেন্দ্ৰীয়মন্ত্ৰীক এই পৰিষদৰ সভ্য হিচাপে মনোনীত কৰাৰ অধিকাৰ আছে। ইয়াৰ মুখ্য কাৰ্যালয় শ্বিলঙত অৱস্থিত। এই অনুষ্ঠানৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যসমূহ হৈছে—

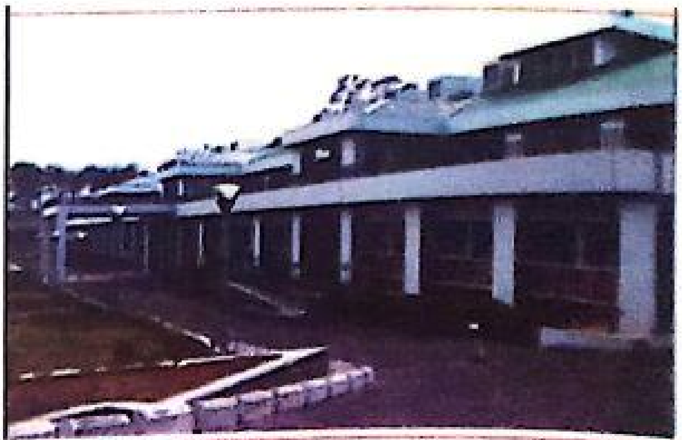

উত্তৰ-পূৱ পৰিষদৰ মুখ্য কাৰ্যালয়

১। সুসংহত আঞ্চলিক পৰিকল্পনাৰ জৰিয়তে সমগ্ৰ উত্তৰ-পূৱ ভাৰতৰ আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়নৰ বাবে যথাযথ প্ৰচেষ্টা গ্ৰহণ কৰা।

২। সুষম আঞ্চলিক উন্নয়নৰ জৰিয়তে আঞ্চলিক ভাৰসাম্যতা ৰক্ষা কৰা আৰু অসমতা দূৰ কৰা।

৩। উত্তৰ-পূৱ ভাৰতৰ ৰাজ্যবিলাকৰ মাজত সহযোগিতা, সুসংহত প্ৰচেষ্টা আৰু ঐক্য বৃদ্ধি কৰা।

৪। অংশীদাৰ ৰাজ্যবিলাকৰ আন্তঃকাঠামোমূলক ব্যৱস্থাবোৰৰ উন্নয়নৰ বাবে প্ৰচেষ্টা চলোৱা।

৫। উত্তৰ-পূৱ ভাৰতৰ অৰ্থনৈতিক সম্পদৰ ওপৰত প্ৰণালীবদ্ধ জৰীপ কাৰ্য সম্পাদন কৰা আৰু তাৰ লগতে সেই সম্পদৰ ভিত্তিত গ্ৰহণ কৰিবলগীয়া বিভিন্ন প্ৰকল্প আৰু আঁচনিৰ উপকাৰিতা আৰু যথাৰ্থতা নিৰ্ণয়ৰ বাবে জৰীপ চলোৱা।

উত্তৰ-পূৱ উন্নয়ন বিত্তীয় নিগম (North Eastern Development Finance Corporation Ltd.)ঃ

উত্তৰ-পূৱ ভাৰতৰ অন্তৰ্গত ৰাজ্যসমূহত বিত্তীয় সাহায্য আগবঢ়োৱাৰ নিমিত্তে ১৯৯৫ চনত **উত্তৰ-পূৱ উন্নয়ন বিত্তীয় নিগম বা নেড্‌ফি** নামৰ প্ৰতিষ্ঠানটো স্থাপন কৰা হৈছে। ইয়াৰ প্ৰধান কাৰ্যালয় গুৱাহাটীত অৱস্থিত। ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগ, কুটিৰ উদ্যোগ, হস্ত-তাঁত আৰু বস্ত্ৰ উদ্যোগ, আত্মসহায়ক গোট আদিৰ উৎপাদিত বস্তু বিক্ৰীৰ বাবে এই নিগমে সা-সুবিধা আগবঢ়ায়। নেড্‌ফিৰ সাহায্যত উৎপাদিত বস্তুসমূহ বিক্ৰী কৰিবলৈ গুৱাহাটীৰ আমবাৰীত **নেড্‌ফিহাট** নামৰ অনুষ্ঠান এটা আছে।

নেড্‌ফিৰ সাহায্যপ্ৰাপ্ত শিপিনী

নেড্‌ফিয়ে অঞ্চলটোৰ থলুৱা সম্পদসমূহৰ উপযুক্ত ব্যৱহাৰৰ বাবে পৰিৱেশ আৰু আন্তঃগাঁথনিৰ প্ৰকল্পসমূহ চিনাক্তকৰণ আৰু প্ৰতিপালন কৰাত সহায় কৰে। নেড্‌ফিৰ মুখ্য কাম হ'ল অঞ্চলটোৰ সম্পদসমূহ ব্যৱহাৰ কৰি উৎপাদমুখী কামত সহযোগ কৰা আৰু জনসাধাৰণৰ অৰ্থনৈতিক উন্নতি সাধন কৰা।

উত্তৰ-পূৱ ভাৰতৰ মাটি আৰু জলবায়ুৰ ভিন্নতাই ইয়াক নানা ধৰণৰ উদ্ভিদ আৰু প্ৰাণীৰ বাসভূমি কৰি গঢ়ি তুলিছে। বিভিন্ন জাতীয় ঔষধি আৰু সুগন্ধি গছ-গছনিৰে ইয়াৰ বনাঞ্চল ভৰি আছে। ইয়াৰ জলবায়ু আৰু বজাৰৰ লগত খাপ খুৱাই বহুতো মূল্যবান উদ্ভিদ ঔদ্যোগিক শস্য হিচাপে খেতি কৰি বিভিন্ন কৃষি ভিত্তিক উদ্যোগ গঢ়াৰ পৰিৱেশ সৃষ্টি কৰাত নেড্‌ফিয়ে গুৰুত্ব দিয়ে।

নেড্‌ফিৰ সাহায্যত স্থাপিত ঔদ্যোগিক শস্য উদ্যান

উত্তৰ-পূৱ ভাৰতৰ ৰাজ্যকেইখনৰ জনসাধাৰণক এই অনুষ্ঠানটিয়ে বিভিন্ন দিশত যেনে কৃষি, ঔষধি বৃক্ষৰোপণ, ৰেচম শিল্প, কুটিৰ শিল্প, হস্ততাঁত আৰু বস্ত্ৰ শিল্প, উদ্যান শস্য, হাঁহ-কুকুৰা পালন, গাহৰি পালন, মীন পালন আদি দিশলৈ আৰ্থিক সাহায্য আগবঢ়াই আহিছে। বিশেষকৈ যিসকল লোকে বেংকৰ পৰা ঋণ পোৱাৰ বাবে বিভিন্ন চৰ্তসমূহ পূৰণ কৰিব নোৱাৰে সেইসকলক এই অনুষ্ঠানটিৰ জৰিয়তে বেহাই হাৰত ঋণৰ যোগান ধৰা হয়। উত্তৰ-পূৱ ভাৰত বিশেষকৈ প্ৰাকৃতিক গেছ, খাৰুৱা তেল, চূণ, কয়লা আদি প্ৰাকৃতিক সম্পদত চহকী। অসমত প্ৰচুৰ পৰিমাণে মৰাপাট উৎপন্ন হয় যদিও প্ৰয়োজনীয় আন্তঃগাঁথনিৰ অভাৱত এই কেঁচামালৰ শতকৰা ৭০ ভাগ অঞ্চলটোৰ বাহিৰত বিক্ৰী কৰিব লগা হয়। মৰাপাটৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এই অঞ্চলত যথেষ্ট পৰিমাণে ক্ষুদ্ৰ বস্ত্ৰ উদ্যোগ, আলংকৰিক সামগ্ৰী, বেগ আদি নিৰ্মাণ কৰাৰ প্ৰচুৰ সম্ভাৱনা আছে। বৰ্তমান নেড্‌ফিয়ে এই

দিশটোক যথেষ্ট গুৰুত্বসহকাৰে গ্ৰহণ কৰিছে।

নেড্‌ফিয়ে উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ বাবে **ক্ষুদ্ৰ বিত্তীয় আঁচনি** (Micro Finance Scheme)ৰ জৰিয়তে মহিলাসকলক স্বনিৰ্ভৰশীল কৰি গঢ়ি তুলিবৰ বাবে অহৰ্নিশে চেষ্টা চলাই আহিছে। আত্মসহায়ক গোটসমূহ এই প্ৰচেষ্টাৰে সুফল। বৰ্তমান এই অঞ্চলৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ এক শক্তিশালী কাৰক হিচাপে আত্মসহায়ক গোটসমূহে যথেষ্ট মৰ্যাদা লাভ কৰিছে। তলত ইয়াৰ বিষয়ে চমু আলোচনা কৰা হ'ল—

আত্মসহায়ক গোট ঃ

আত্মসহায়ক গোট হৈছে **একে ঠাইৰে স্ব-ইচ্ছাই গোট খোৱা জনসাধাৰণৰ এটা থুপ বা গোট** যিসকল আৰ্থিকভাৱে সচ্ছল নহয়। সাধাৰণতে ১০ৰ পৰা ২০জন সদস্যক লৈ এনে ধৰণৰ গোট গঠন কৰিব পাৰি। এই গোটৰ মূল লক্ষ্য হৈছে গোটৰ সদস্যসকলৰ দৰিদ্ৰতা দূৰীকৰণৰ অৰ্থে সমূহীয়া উদ্দেশ্য আগত লৈ একগোট হৈ কাম কৰাৰ প্ৰয়াস। আৰ্থিকভাৱে পিছপৰা আৰু কৰ্মসংস্থান নোহোৱা শ্ৰেণীৰ লোকে এইধৰণৰ গোট গঠন কৰি বেংক, নেড্‌ফি আদি বিত্তীয় অনুষ্ঠানৰ পৰা ঋণ লাভ কৰে। আত্মসহায়ক গোটে কৰ্মসংস্থানহীন যুবক-যুৱতীসকলক বিভিন্ন ধৰণৰ উপাৰ্জনৰ পথ উলিয়াই দিয়াত সহায় কৰে। তদুপৰি এই গোটৰ জৰিয়তে গাঁও অঞ্চলৰ দৰিদ্ৰ সীমাৰেখাৰ তলৰ লোকসকলে হাঁহ-কুকুৰা পালন, কাপোৰ বোৱা, চিলাই কৰা ফুলৰ খেতি কৰা আদি আঁচনি গ্ৰহণ কৰি স্বনিয়োজনৰ পথ মুকলি কৰি ল'ব পাৰে। এই গোটৰ প্ৰতিজন সদস্যই নিয়মিতভাৱে সঞ্চয় কৰি এক সমূহীয়া পুঁজি গঠন কৰে। ৰাষ্ট্ৰীয়কৃত বেংক অথবা আঞ্চলিক গ্ৰামীণ বিকাশ বেংকত তেওঁলোকৰ এটা চেভিং বেংক একাউন্ট থাকে। বহু ক্ষেত্ৰত গাঁৱৰ মানুহে ব্যক্তিগতভাৱে কোনো ব্যৱসায়ৰ কাৰ্যসূচী হাতত ল'লেও বিভিন্ন অসুবিধাৰ সন্মুখীন হৈ অৱশেষত উক্ত ব্যৱসায় বাদ দিবলগীয়াৰ দৰে অৱস্থা হয়। কিন্তু একে ব্যৱসায় যদি এটা গোটে সমূহীয়াভাৱে পৰিচালনা কৰে তেনেহলে সেই ব্যৱসায় স্থায়ী আৰু লাভজনক হোৱাৰ সম্ভাৱনা অধিক হয়। অকল অৰ্থনৈতিক আঁচনিৰ পৰিচালনাৰ ক্ষেত্ৰতেই নহয় বিভিন্ন সামাজিক সা-সুবিধা লাভৰ ক্ষেত্ৰতো গাঁৱৰ ৰাইজ সংঘবদ্ধ হৈ থাকিলে সুবিধা আহৰণত যথেষ্ট সহায় হয়। এই বিলাক কাৰণতেই গাঁৱলীয়া ৰাইজৰ মাজত আত্মসহায়ক গোট গঠনৰ প্ৰয়োজনীয়তা বাৰুকৈয়ে উপলব্ধি কৰা হৈছে যাতে দুখীয়া ৰাইজৰ মাজত স্বনিয়োজনৰ পথ মুকলি হয় আৰু আত্মনিৰ্ভৰশীল মানসিকতা গঢ় লৈ উঠে।

কৰ্মব্যস্ত মহিলা আত্মসহায়ক গোটৰ সদস্য

> **জানি থওঁ আহা ঃ**
>
> ✦ অসমত বৰ্তমানে ২.৬৬ লাখ আত্মসহায়ক গোট গঠন কৰা হৈছে। ইয়াৰে ১.৭২ মহিলা আত্মসহায়ক গোট।
>
> *উৎস ঃ অসম চৰকাৰ জনসংযোগ ৭১১/১২*

আত্মসহায়ক গোট গঠনৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য ঃ

১। আত্মসহায়ক গোট গঠনৰ জৰিয়তে সমূহীয়াভাৱে কাম কৰাৰ শক্তি আৰু উদ্যম সৃষ্টি কৰা।

২। উন্নয়নমূলক আঁচনিৰ জৰিয়তে বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠানৰ পৰা ঋণ গ্ৰহণৰ সুবিধা লোৱা।

৩। গোটৰ সদস্যসকলে সমূহীয়াভাৱে অৰ্থনৈতিক কাৰ্যসূচী গ্ৰহণ কৰা।

৪। গোটৰ সদস্যসকলৰ মাজত সঞ্চয়ৰ অভ্যাস গঢ়ি তোলা।

৫। গ্ৰাম্য জনসাধাৰণৰ মাজত সজাগতা সৃষ্টি কৰি নিজকে নিজে সহায় কৰাৰ মানসিকতা গ্ৰহণ কৰা।

৬। ঋণ দিয়া অনুষ্ঠানৰ লগত যোগাযোগ স্থাপন কৰা আৰু সমূহীয়া ঋণ পোৱাত সহায় কৰা আদি উল্লেখযোগ্য।

মুঠৰ ওপৰত আত্মসহায়ক গোটৰ মাধ্যমত বৰ্তমান আমাৰ এই অঞ্চলৰ অলেখ নিবনুৱা যুৱক-যুৱতীৰ লগতে পুৰুষ-মহিলাসকলেও অৰ্থনৈতিকভাৱে যথেষ্ট সকাহ লাভ কৰিছে। স্বনিয়োজন আৰু স্বনিৰ্ভৰশীলতাৰ ধাৰণা জনপ্ৰিয় আৰু মজবুত কৰাত আত্মসহায়ক গোটে চমকপ্ৰদ ভূমিকা পালন কৰিছে।

মনত ৰাখিবলগীয়া কথা ঃ

- এখন দেশৰ বিভিন্ন অৰ্থনৈতিক খণ্ডসমূহত উৎপাদিত সেৱা আৰু সামগ্ৰীৰ পৰা দেশখনে এবছৰত যিমানখিনি আয় লাভ কৰে তাক সেই দেশখনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় আয় বোলে।
- জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ হাৰতকৈ ৰাষ্ট্ৰীয় আয় বেছি হ'লে জনমূৰি আয় বৃদ্ধি পায়।
- অৰ্থনৈতিক উন্নয়ন আৰু সামাজিক উন্নয়ন— এই দুয়োটা দিশ হৈছে এটা আনটোৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল।
- দেশৰ আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়নৰ বাবে চৰকাৰী আৰু ব্যক্তিগতভাৱে গঠন কৰা বিভিন্ন বিত্তীয় অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠানৰ ভিতৰত বেংক হৈছে আটাইতকৈ উল্লেখযোগ্য আৰু গুৰুত্বপূৰ্ণ অনুষ্ঠান।
- বেংকৰ গ্ৰাহকসকলক সঞ্চয়কাৰী বা আমানতকাৰী বুলি কোৱা হয়।
- সঞ্চয়কাৰী আৰু বিনিয়োগকাৰীৰ মাজত বেংকে এক যোগসূত্ৰ স্থাপন কৰে।
- আমাৰ দেশৰ বিভিন্ন ক্ষেত্ৰৰ উন্নয়নৰ বাবে ভিন্ন প্ৰকাৰৰ বেংক ব্যৱস্থা আছে। এইবোৰৰ ভিতৰত কেন্দ্ৰীয় বেংক, বাণিজ্যিক বেংক, ঔদ্যোগিক আৰু বিনিয়োগ বেংক, সমবায় বেংক, ভূমি বন্ধকী বেংক আদি প্ৰধান।
- ৰিজাৰ্ভ বেংক হৈছে আমাৰ দেশৰ কেন্দ্ৰীয় বেংক। ১৯৩৫ চনত এই বেংক প্ৰতিষ্ঠা হয়। আমি ব্যৱহাৰ কৰা কাগজী মুদ্ৰা ছপোৱাৰ একচেটিয়া অধিকাৰ একমাত্ৰ কেন্দ্ৰীয় বেংকৰহে থাকে।
- ভাৰতবৰ্ষৰ বেংক ব্যৱস্থাৰ সৰ্ববৃহৎ অংশটো বাণিজ্যিক বেংকৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হয়।
- বাণিজ্যিক বেংকত তিনি ধৰণৰ একাউণ্ট খুলিব পাৰি— (ক) চলিত হিচাপ (Current Account), (খ) সঞ্চয় হিচাপ (Saving Account) আৰু (গ) স্থিৰ হিচাপ (Fixed Account)।
- ঔদ্যোগিক আৰু বিনিয়োগ বেংকে উদ্যোগখণ্ডলৈ দীৰ্ঘকালীন ঋণ আগবঢ়ায়।
- সমবায় বেংকে কৃষকসকলক হ্ৰস্বকালীন ঋণ যোগান ধৰে।
- ভূমি বন্ধকী বেংকে ভূমি বন্ধকীৰ বিপৰীতে কৃষকলৈ দীৰ্ঘকালীন ঋণ আগবঢ়ায়।
- ১৯৮২ চনত ৰাষ্ট্ৰীয় কৃষি আৰু গ্ৰাম্য উন্নয়ন বেংক স্থাপন কৰা হয়।
- উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ সামগ্ৰিক উন্নয়নৰ লক্ষ্য আগত ৰাখি ভাৰত চৰকাৰে ১৯৭১ চনত উত্তৰ-পূব পৰিষদ (NEC) নামৰ অনুষ্ঠানটো গঠন কৰে। ইয়াৰ মুখ্য কাৰ্যালয় শ্বিলঙত অৱস্থিত।
- ১৯৯৫ চনত উত্তৰ-পূব উন্নয়ন বিত্তীয় নিগম বা নেড্‌ফি (NEDFi) প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয়। ইয়াৰ প্ৰধান কাৰ্যালয় গুৱাহাটীত অৱস্থিত।
- নেড্‌ফিৰ মুখ্য কাম হল অঞ্চলটোৰ সম্পদ বৃদ্ধি কৰা আৰু জনসাধাৰণৰ অৰ্থনৈতিক উন্নতি সাধন কৰা।

✦ আত্মসহায়ক গোট হৈছে একে ঠাইৰে স্বইচ্ছাই গোট খোৱা জনসাধাৰণৰ এটা থুপ বা গোট যিসকলৰ আৰ্থিক অৱস্থা সচ্ছল নহয়।

অনুশীলনী ঃ

১। চমু উত্তৰ লিখা—

(ক) দেশৰ আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়নৰ বাবে চৰকাৰে কি কৰে?

(খ) অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ মূল উপাদান কেইটামানৰ নাম উল্লেখ কৰা।

(গ) বিত্তীয় অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠান কাক বোলে?

(ঘ) বেংকে কৰা দুটা উল্লেখযোগ্য কামৰ উদাহৰণ দিয়া।

(ঙ) আমাৰ দেশৰ কেন্দ্ৰীয় বেংকক কি নামেৰে জনা যায়?

(চ) নেড়ফিৰ সাহায্যত উৎপাদিত সামগ্ৰীসমূহ ক'ত বিক্ৰী কৰা হয়?

২। বহলাই আলোচনা কৰা —

(ক) আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়নত বাণিজ্যিক বেংকসমূহৰ অৱদান।

(খ) উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ অৰ্থনৈতিক বিকাশত উত্তৰ-পূব পৰিষদ আৰু উত্তৰ-পূব উন্নয়ন বিত্তীয় নিগমৰ ভূমিকা।

(গ) আত্মসহায়ক গোট গঠনৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যসমূহ।

৩। চমু টোকা লিখা—

(ক) সমবায় বেংক (খ) নাবাৰ্ড

(গ) কেন্দ্ৰীয় বেংক (ঘ) আত্মসহায়ক গোট

৪। শুদ্ধ/অশুদ্ধ নিৰ্ণয় কৰা—

(ক) বৰ্ধিত জনমূৰি আয়ে দেশৰ উন্নয়নত অন্তৰায়ৰ সৃষ্টি কৰে।

(গ) ঔদ্যোগিক আৰু বিনিয়োগ বেংকে উদ্যোগখণ্ডলৈ দীৰ্ঘকালীন ঋণ আগবঢ়ায়।

(গ) আত্মসহায়ক গোটে কেন্দ্ৰীয় বেংকত চেভিং বেংক একাউণ্ট খুলিব লাগে।

(ঘ) নেড়ফিৰ মুখ্য কাৰ্যালয় শ্বিলঙত অৱস্থিত।

(ঙ) আৰ্থিকভাৱে সচ্ছল লোকসকলে আত্মসহায়ক গোটৰ সদস্য হ'ব পাৰে।

৫। প্ৰকল্প —

(ক) তোমাৰ ওচৰত থকা যিকোনো এটা বেংকলৈ গৈ তাত ১৮ বছৰৰ অনূৰ্ধ লোকৰ বাবে একাউণ্ট খুলিবলৈ কি নিয়ম পালন কৰিব লাগে ভালদৰে জানি লোৱা।

(খ) তোমাৰ অঞ্চলৰ কোনো এটা আত্মসহায়ক গোটলৈ গৈ তেওঁলোকৰ কাৰ্যকলাপ মন কৰা আৰু গোটটোৰ বাৰ্ষিক কাম-কাজ, সঞ্চয়, লাভালাভ আদিৰ ওপৰত এটা বিৱৰণী লিখা।

✧✧✧✧✧✧